

Alueellinen hyvinvointi- suunnitelma 2023–2025

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma tehdään valtuustokausittain.

Alueellisen hyvinvointisuunnitelman avulla

- johdetaan, ohjataan ja kehitetään varsinaissuomalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehtävää työtä
- varmistetaan toiminnan suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus ja pitkäjänteisyys sekä
- yhteistyö eri toimijoiden välillä.

Alueellisen suunnitelman lähtökohtana ovat

- Varhan strategia sekä
- tilasto- ja tutkimustietoon perustuva (analyysi) tieto varsinaissuomalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä sekä arjen turvallisuudesta.

Sisältö

1. Johdanto

- Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma - osa laajempaa kokonaisuutta
- Teemme hyvinvointia yhdessä
- Näin suunnitelma syntyi

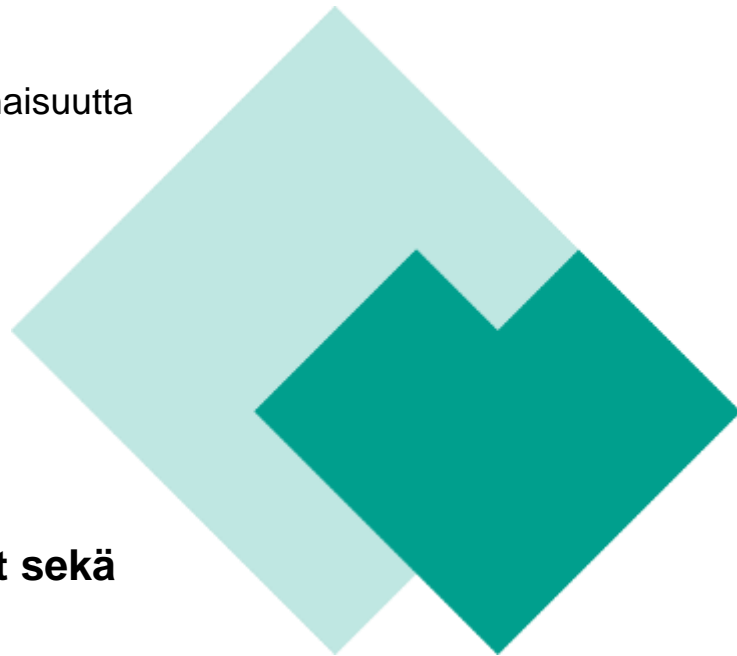
2. Varsinaissuomalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden nykytila

- Varsinais-Suomen toimintaympäristö
- Elintaso ja elinolot
- Elämänlaatu
- Elinympäristö
- Arjen ja lähisuhteiden turvallisuus

3. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet sekä tiedolla johtaminen

4. Suunnitelman hyväksyminen ja seuranta

5. Käsitteet

1. Johdanto

Alueellisen hyvinvointisuunnitelman 2023-2025 tavoitteena on varsinaissuomalaisten hyvinvointi- ja terveyserojen kaventuminen, elämänlaadun parantuminen sekä Varhan strategian toteuttaminen.

Hyvinvointisuunnitelma perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislakiin sekä lastensuojelu-, vanhuspalvelu- ja ehkäisevän päihdetyön lainsäädäntöön.

Varsinais-Suomea ja koko maattamme haastavat väestön ikääntyminen, ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä digitalisaation mukanaan tuomat muutokset.

Vaikka suuri osa suomalaisista voi hyvin, hyvinvointi- ja terveyserot ovat merkittäviä. Usein huono-osaisuus siirtyy paitsi elämänvaiheesta toiseen myös sukupolvelta toiselle.

Yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa voimme vaikuttaa hyvinvointi- ja terveyserojen kaventumiseen. Terveyttä edistämällä ja sairauksia ennaltaehkäisemällä voidaan parantaa ihmisten arkea ja edellytyksiä huolehtia omasta terveydestään. Yhteinen tietopohja varsinaissuomalaisten hyvinvoinnin tilasta mahdollistaa vaikuttavien toimintamallien käyttöönoton. Ja asukkaan ollessa keskiössä osallisuus vahvistuu.

Alueellisen hyvinvointisuunnitelman ja yhdessä tunnistettujen painopisteiden myötä sitoudumme yhteisiin tavoitteisiin sekä vaikuttavien ja näyttöön perustuvien toimintamallien käyttöön.

Varsinais-Suomessa kaikki ovat tervetulleita osallistumaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työhön - jokainen osallistuminen on arvokas.

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma - osa laajempaa kokonaisuutta

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä ohjaavat kansalliset linjaukset, tavoitteet ja toimenpiteet, joiden tavoitteena on

- vähentää eriarvoisuutta,
- lisätä osallisuutta,
- vahvistaa työ- ja toimintakykyä,
- lisätä terveellisiä elintapoja ja
- vahvistaa arjen ja lähisuhteiden turvallisuutta.

Kansallinen toimeenpanosuunnitelma korostaa poikkihallinnollista ja monitoimijaista yhteistyötä sekä voimavarojen suunnitelmallista kohdentamista.

Varsinais-Suomen maakuntastrategian tavoitteena on hyvinvoiva väestö. Maakunta on yhteisöllinen ja se tarjoaa jokaiselle hyvinvoinnin mahdollisuuksia:

- monimuotoinen luonto ja elinympäristö,
- mahdollisuudet aktiiviseen elämäntapaan sekä
- kulttuuritarjonta ja kulttuuriympäristö.

Varhan strategiassa on toiminnan tavoitteeksi

asetettu terveet ja hyvinvoivat varsinaissuomalaiset. Yhdessä kumppanien kanssa Varha turvaa terveyttä ja hyvinvointia kaikille varsinaissuomalaisille, kaksikielisesti.

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma ja erityisesti siihen nostetut painopistealueet sovittavat yhteen muita toimintaa ohjaavia suunnitelmia. Se on laadittu yhteistyössä alueen kuntien ja muiden toimijoiden kanssa.

Samanaikaisesti alueellisen hyvinvointisuunnitelman kanssa on laadittu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi. Ne ovat osa alueellista hyvinvointisuunnitelmaa.

Kunnissa laadittavat hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat toimivat kunnan oman hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työvälineenä.

Kevään 2023 aikana on valmisteltu Varsinais-Suomen hyvinvointialueen palvelustrategiaa.

Siinä määritellään palvelujen järjestämisen keskeiset periaatteet, palvelurakenne ja -valikoima.

Palvelustrategian valmistelun kannalta keskeisiä palveluita ovat ikääntyneen väestön palvelujen kokonaisuus, lastensuojelu ja sijaishuolto, perhekeskuspalvelut, sote-keskuspalvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä vuodeosastopalvelut.

Alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa on esitetty toimenpiteitä, jotka koskevat sosiaali- ja terveyspalveluiden, pelastustoimen, kuntien, järjestöjen sekä muiden toimijoiden tuottamia palveluja tai toimintaa.

Teemme hyvinvointia yhdessä

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen toimijoita ovat hyvinvointialueet, kunnat, maakuntaliitto sekä järjestöt ja yritykset. Myös aluehallinto-viranomaisella, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella sekä työ- ja elinkeinotoimistoilla on oma roolinsa.

Hyvinvointialueella on vastuu

- palvelujen yhteensovittamisesta sekä
- hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Aluehallituksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto

Varhan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho on aluehallituksen nimeämä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jaosto.

Hyvinvoinnin johtoryhmä

Monialaisen ja poikkihallinnollisen yhteistyön toteuttamiseksi Varhalle on nimetty hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä. Johtoryhmässä on monialainen edustus asioiden poikkihallinnollista valmistelua ja toimeenpanoa varten.

Johtoryhmän jäsenet vastaavat hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämiseksi asetettujen tavoitteiden asettamisesta ja niiden saavuttamiseksi tarvittavien toimien käytännön toteuttamisesta omalla vastuualueellaan.

Teemme hyvinvointia yhdessä

Tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti toimivat verkostot ovat tärkeä osa Varsinais-Suomen hyte-rakenteita. Laadimme yhteistyössä toimintaa ohjaavia asiakirjoja ja vaikuttavia toimintamalleja.

Kuntien hyvinvointikoordinaattorit

Varhan ja kuntien keskeinen valmistelurakenne on hyte-koordinaattorien verkosto, joka mm. valmistelee yhteiset toimintamallit.

Järjestöyhteistyö

Varha tekee järjestöjen kanssa moninaista yhteistyötä ja myöntää niille avustuksia ja tiloja hyte-toimintaan.

Tärkeä yhteistyön mahdollistaja on Sote-järjestöjen neuvottelukunta, joka lausuu ja ottaa kantaa sote-järjestöjen yhteisiin asioihin ja vastaa keskitetystä viestinnästä Varhan ja sote-järjestöjen välillä.

Hyte-neuvottelut

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvottelut ovat hyvinvointialueen, kuntien ja muiden hyte-toimijoiden välisiä neuvotteluja hyvinvoinnin ja terveyden

edistämisestä alueella.

Hyte-neuvotteluja käytiin ensimmäisen kerran keväällä 2023. Hyte-neuvotteluissa luotiin yhteistä tilannekuvaa alueellista hyvinvointisuunnitelman valmistelua varten.

Lausuntokierrokset

Luonnos alueelliseksi hyvinvointisuunnitelmaksi lähetetään kommentoitavaksi kuntiin, yhteistyötahoille sekä vaikuttamistoimielimille ennen sen hyväksymistä aluevaltuustossa.

Tiedottaminen

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2023 - 2025 julkaistaan Varhan kotisivuilla.

Yhteistyön rakenteet

Seuraavilla sivuilla kuvataan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteita ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Tulevien vuosien aikana rakenne ja yhteistyö saavat uusia muotoja - yhdessä tekeminen ja kehittäminen on avainasemassa hyte-työssä.

HYTE-rakenne Varsinais-Suomessa 2023 -

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-neuvottelut

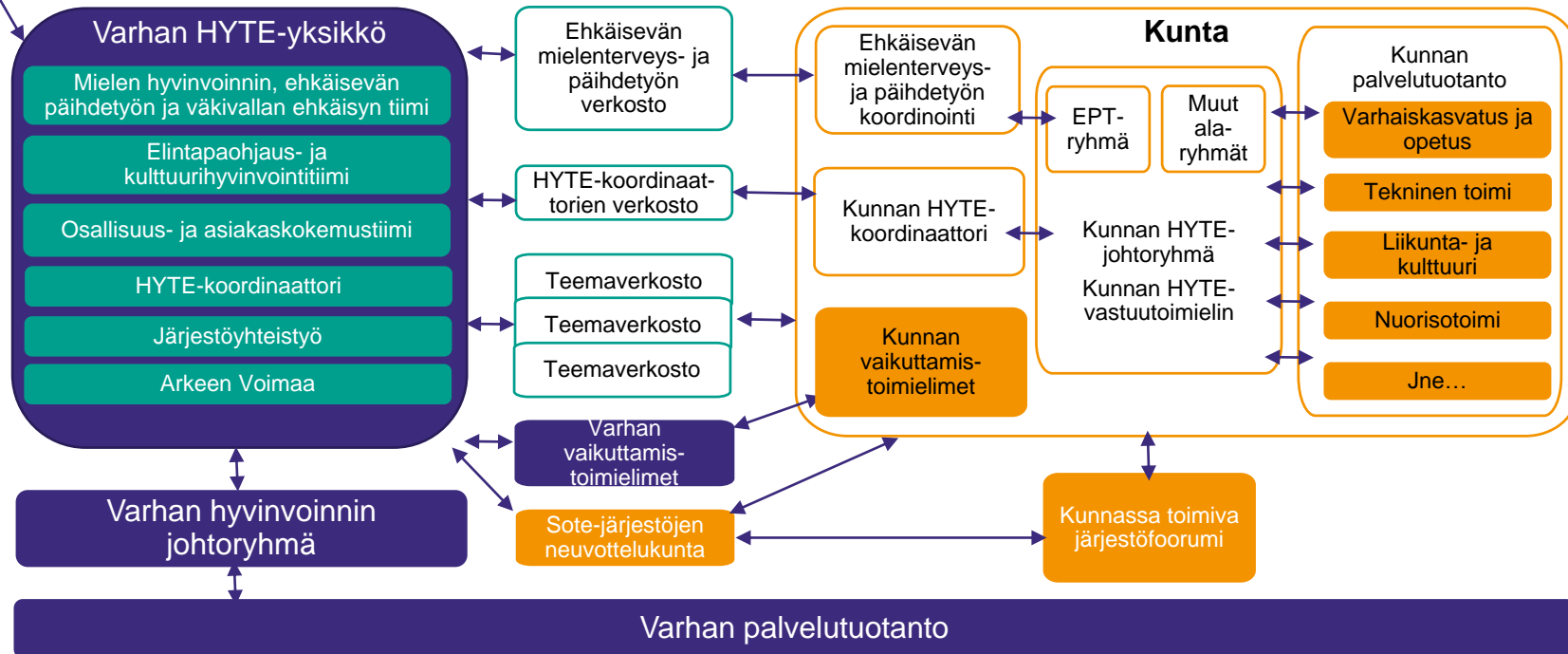
Varhan hyte -
jaosto =
HYTE:n
vastuutoimielin
Varhassa

HYTE-neuvottelut kunnissa (1-2 krt/vuosi)

1. Varhan edustus
2. Kuntien edustus
3. Vaikuttamistoimielimet ja järjestöjen edustus

Alueelliset HYTE-neuvottelut (1 krt/vuosi)

1. Varhan edustus
2. Kuntien edustus
3. Järjestöt, Maakuntaliitto, viranomaiset, yritykset

Sote-järjestöjen neuvottelukunta

Seurakunnat

Yrittäjät

Kauppakamari

ELY

TE-toimisto

Poliisi

HYTE-rakenne Varsinais-Suomessa 2023 -

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-neuvottelut

Varhan hyte -
jaosto =
HYTE:n
vastuutoimielin
Varhassa

HYTE-neuvottelut kunnissa (1-2 krt/vuosi)

1. Varhan edustus
2. Kuntien edustus
3. Vaikuttamistoimielimet ja järjestöjen edustus

Alueelliset HYTE-neuvottelut (1 krt/vuosi)

1. Varhan edustus
2. Kuntien edustus
3. Järjestöt, Maakuntaliitto, viranomaiset, yritykset

Aluevaltuusto

Aluehallitus

AVI

- ohjaus
- tuki
- valvonta

Varhan HYTE-yksikkö

- Mielen hyvinvointi, ehkäisevän päihdetyön ja väkivallan ehkäisytiimi
- Elintapaohjaus- ja kulttuurihyvinvointitiimi
- Osallisuus- ja asiakaskokemuksitiimi
- HYTE-koordinaattori
- Järjestöyhteistyö
- Aikeen Voimaa

Varhan hyvinvoinnin johtoryhmä

Varhan palvelutuotanto

Ehkäisevän mielen-terveys- ja päihdetyön verkosto

HYTE-koordinaattorien verkosto

Teemaverkosto

Teemaverkosto

Teemaverkosto

Varhan vaikuttamistoimielimet

Sote-järjestöjen neuvottelukunta

Kunta

Ehkäisevän mielen-terveys- ja päihdetyön koordinaatio

Kunnan HYTE-koordinaattori

Kunnan vaikuttamistoimielimet

EPT-ryhmä

Muut alaryhmät

Kunnan HYTE-johtoryhmä

Kunnan HYTE-vastuutoimielin

Kunnan palvelutuotanto

Varhaiskasvatus ja opetus

Tekninen toimi

Liikunta- ja kulttuurin

Nuorisotoimi

Jne.

Kunnassa toimiva järjestöfoorumi

Maakuntaliitto - maakuntastrategia

Valtakunnalliset toimijat:

- THL
- STM
- OKM

Näin suunnitelma syntyi

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma on laadittu yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Laatisessa on hyödynnetty vuonna 2022 hyväksytyn Varsinais-Suomen alueellisen hyvinvointikertomuksen sisältämää tietoa asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden nykytilasta.

Hyvinvointisuunnitelman sisältämiä asioita ja painopisteitä on käsitelty kevään 2023 aikana käydyissä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvotteluissa.

Kuntien hyvinvointikoordinaattorien ja sote-järjestöjen neuvottelukunnan kanssa on työstetty hyvinvointisuunnitelman painopisteitä ja tavoitteita keväällä ja alkusyksystä 2023 pidetyissä työpajoissa.

Varhan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmaa on työstetty yhdessä Varhan strategiayksikön, integraatiopäälliköiden, tietovarannon ja viestinnän kanssa. Hyte-

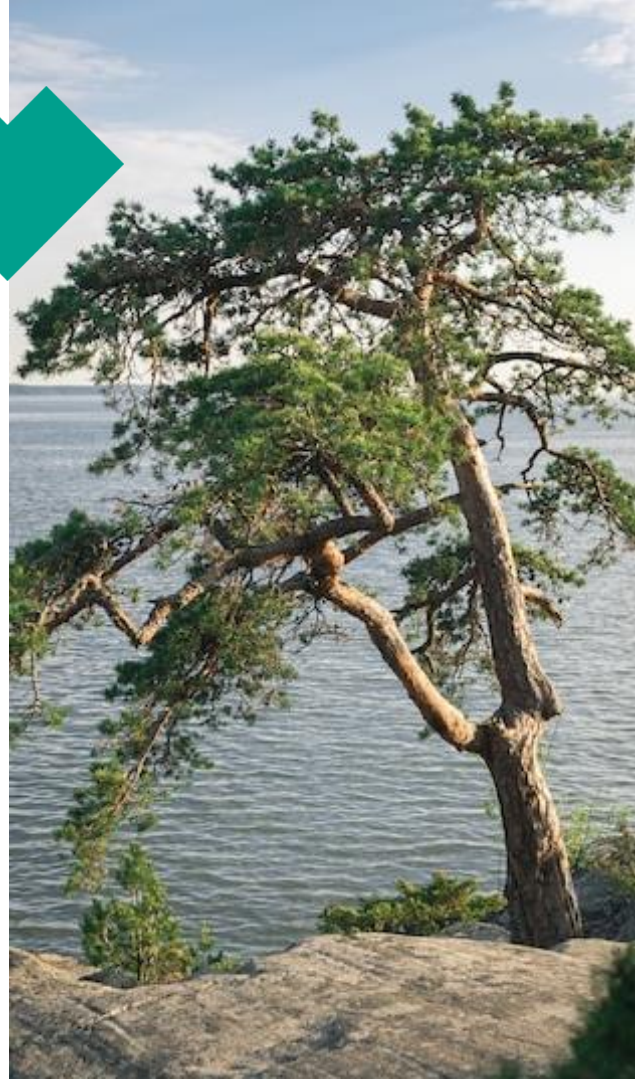
yksikön hyte-tiimit ovat osallistuneet tavoitteiden ja toimintamallien kuvaamiseen.

Alueellista hyvinvointisuunnitelmaa on käsitelty Varhan hyvinvoinnin johtoryhmässä ja muissa Varhan johtoryhmissä.

Luonnos alueelliseksi hyvinvointisuunnitelmaksi on lähetetty kommentoitavaksi kuntiin, yhteistyötahoille sekä vaikuttamistoimielimille ennen sen hyväksymistä aluevaltuustossa.

Aluehallitus käsittelee hyvinvointisuunnitelman iltakouluunsa ennen suunnitelman viemistä aluehallituksen kokoukseen.

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2023–2025 hyväksytään aluevaltuustossa.

2. Varsinaissuomalalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden nykytila

Asukkaiden hyvinvointi, terveys ja turvallisuus on monien asioiden muodostama kokonaisuus ja sen edistäminen on nähtävä systeemisenä kokonaisuutena. Toimenpiteet edellyttävät poikkihallinnollista ja monitoimijaista yhteistyötä, jossa otetaan huomioon asukkaan fyysinen toimintakyky, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi sekä elinympäristön terveellisyys ja toimivuus.

Varsinaissuomalalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden nykytilaa kuvataan seuraavassa toimintaympäristön, elintason ja elinolojen, elämänlaadun, elinympäristön ja arjen turvallisuuden näkökulmista valituilla indikaattoreilla. Väestöennusteet on toimittanut Varhalla aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI.

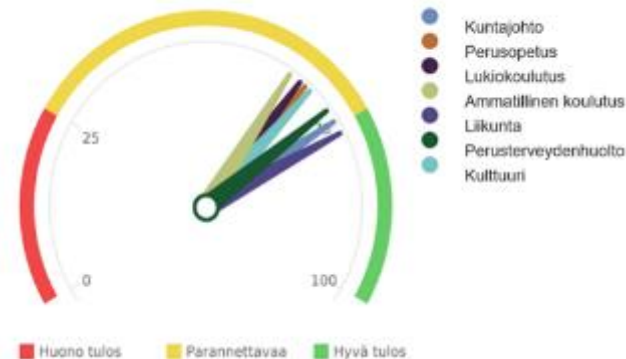
Mittarit on valittu suurelta osin THL:n ehdotuksesta hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöksi. Mittarit ohjaavat hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja

painopisteiden valintaa.

THL:n ehdotus vähimmäistietosisällöstä auttaa kuntia ja alueita valitsemaan ne indikaattorit, joilla voi riittävän tarkasti seurata asukkaiden hyvinvoinnin tilaa, ohjata resursseja ja seurata toiminnan vaikutuksia.

Tässä hyvinvointisuunnitelmassa verrataan Varsinais-Suomen hyvinvointialueen indikaattorien arvoja koko maan keskiarvoihin sekä lähimpien hyvinvointialueiden vastaaviin arvoihin. Terveystiedon edistämisen aktiivisuus on usealla osa-alueella hyvällä tasolla koko maan tasoon verrattuna, joskin parannettavaa löytyy. TEAviisarin tiedot on kerätty kunnista ennen vuotta 2023.

Kaikki sektorit : Varsinais-Suomen hyvinvointialue 2022

Kuva: THL, Terveystiedon edistämisen aktiivisuus

Varsinais-Suomen toimintaympäristö

Toimintaympäristössä kuvataan väestön määrää, rakennetta ja muutoksia sekä väestöennusteita.

Varsinais-Suomen asukasluku

Varsinais-Suomen asukasluvun kehitys:

2022: 485 567

2021: 483 477

2020: 481 403

2019: 479 341

2018: 478 582

2017: 477 677

2016: 475 543

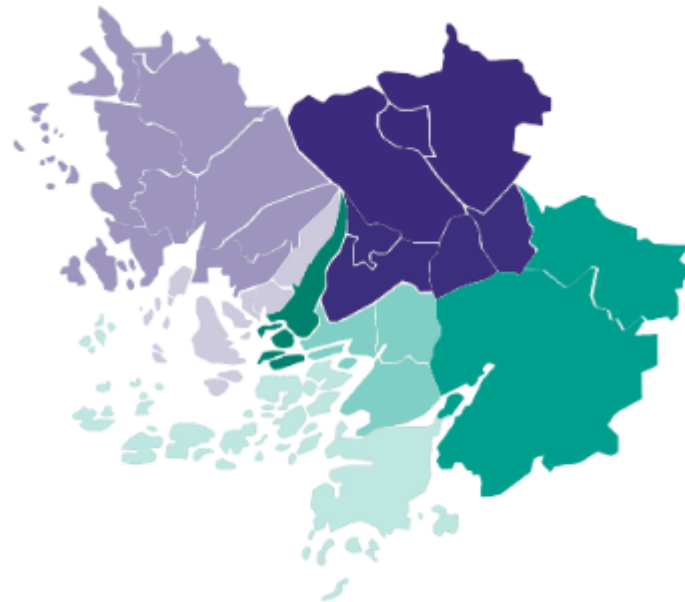
2015: 474 323

Alueen väestömäärä on koko 2000-luvun ajan ollut kasvussa.

Asukasluvun ennuste (2030): 491 637

Väestökasvua ennustetaan Turussa, Kaarinassa, Raisiossa ja Liedossa.

Palvelutarpeen ja taloudellisen kantokyvyn kannalta on olennaista tarkastella väestömäärän lisäksi myös väestörakennetta.

Alueelliset olosuhteet, joissa hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistetään.

Varsinais-Suomen toimintaympäristö

Kaupunkialueella asuvien osuus

2022: 75,6 %
koko maa 72,7 %

Keski-ikä

2015: 43,0
2022: 44,2
koko maa 43,7

Suomenkieliset

415 917

Ed. vuosi (muutos): 416 169 (-0.1 %)
2021

Ruotsinkieliset

27 438

Ed. vuosi (muutos): 27 333 (+0.4 %)
2021

Saamenkieliset

13

Ed. vuosi (muutos): 12 (+8.3 %)
2021

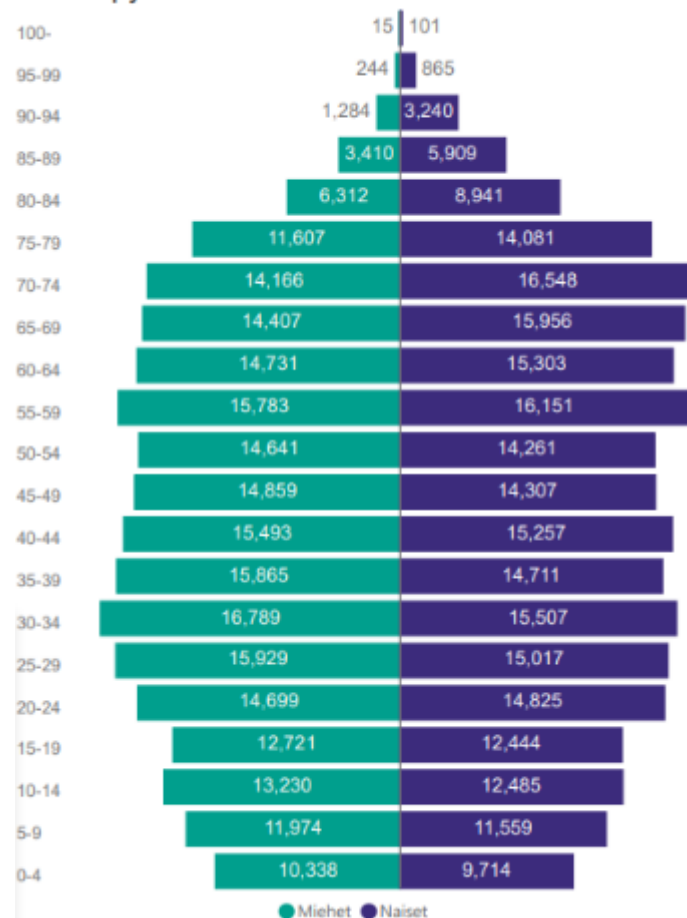
Vieraskieliset

40 079

Ed. vuosi (muutos): 37 858 (+5.9 %)
2021

Väestöpyramidi 2022

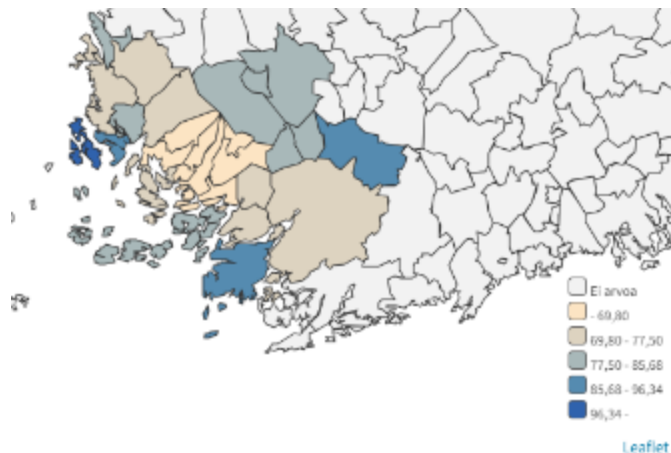

Varsinais-Suomen toimintaympäristö

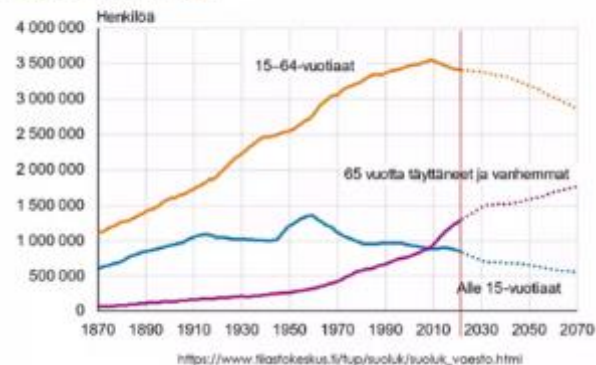
Väestöllinen (demografinen) huoltosuhde 2022 62,3

koko maa 62,3

Väestöllinen huoltosuhde kuvaa lasten ja vanhuseläkeikäisten määrän suhdetta työikäisen väestön määrään.

VÄESTÖN HUOLTOSUHDE MUUTTUU VOIMAKKAASTI

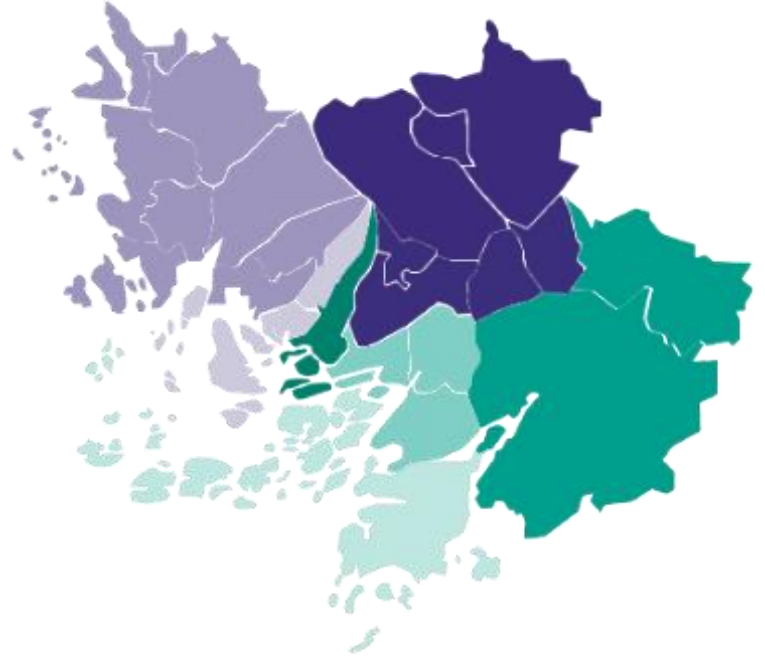
Elintaso ja elinolot

Elintasossa ja elinoloissa kuvataan tuloja, asumista, koulutusta ja työllisyyttä.

Elintaso ja elinoloja ja hyvinvoinnin epätasaista jakautumista kuvaaviksi indikaattoreiksi on valittu mm. huono-osaisuus indikaattori.

Elintaso kuvaa aineellista elämisen tasoa, kuten tuloja ja vaurautta.

Elinoloilla kuvataan työtä, toimeentuloa ja asuinoloja.

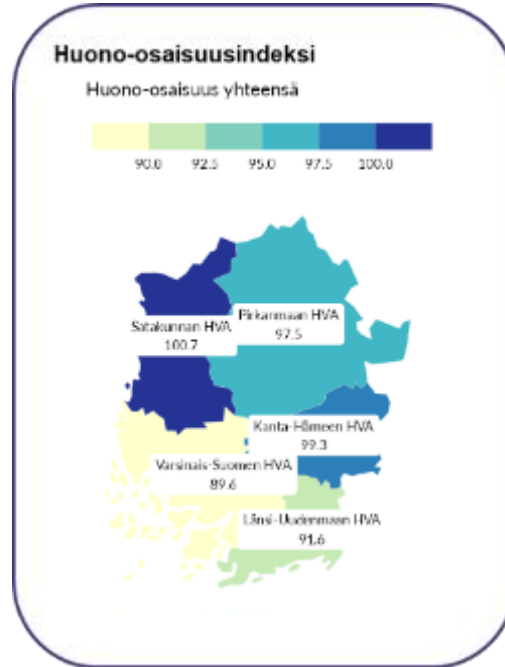

Elintaso ja elinolot

Huono-osaisuus -indeksi

Sokra-hankkeessa on määritelty huono-osaisuutta inhimillisen, sosiaalisen ja taloudellisen ulottuvuuden kautta. Näiden ulottuvuuksien pohjalta on laadittu Sotkanet.fi-palvelusta löytyvistä tilastotiedoista niin sanotut huono-osaisuusindikaattorit (Diak).

Huono-osaiset ovat paljon palveluita käyttäviä. He ovat erityinen kohderyhmä, jolla on useita hyvinvointipuutteita. Tästä syystä hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen on tavoiteltavaa. Ryhmään kuuluvat mm. pitkäaikaistyöttömät, ehkäisevää ja/tai täydentävää toimeentulotukea tarvitsevat, lastensuojelun asiakkaat sekä päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivät.

Huono-osaisuus yhteensä

Kuvassa näytetään alareseen Varsinais-Suomen HVA tasolla hyvinvointialueet kuuluvat kunnat.

Elintaso ja elinolot: Tulot ja asuminen 2021

Tuloerot, Gini-kerroin

Tuloeroja kuvataan Gini-kertoimella. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisemmin tulot ovat jakautuneet. Varsinais-Suomessa Gini-kertoimen arvo oli 28,6, kun se oli koko maassa 29,1.

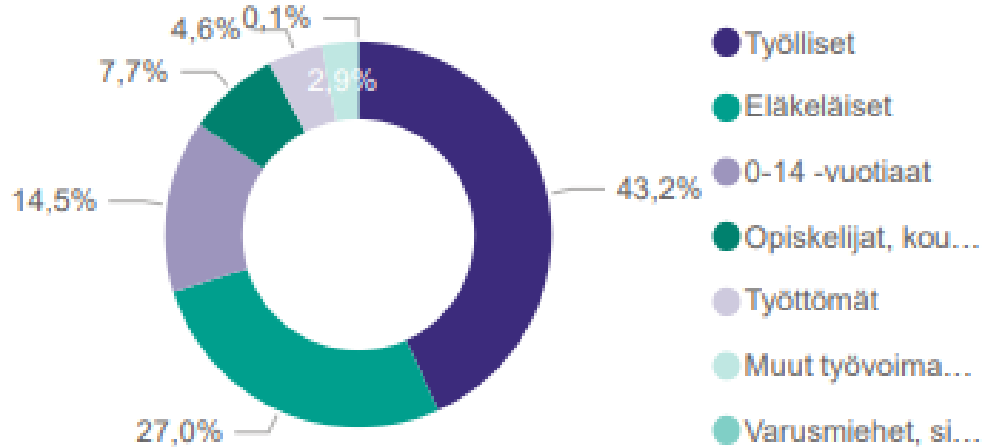
Taloudellinen huoltosuhde

Taloudellinen huoltosuhde kuvaa työttömien ja muiden työvoiman ulkopuolella olevien määrän suhdetta työllisten määrään. Varsinais-Suomessa taloudellinen huoltosuhde oli 131,3, kun se oli koko maassa 133,4 sataa työllistä kohden.

Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Pienituloisuusaste kuvaa, kuinka suuri osa alueen alle 18-vuotiaista kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Varsinais-Suomessa pienituloisuusaste oli 13,2, kun se oli koko maassa 12,5.

Asukkaiden pääasiallinen toiminta 2021

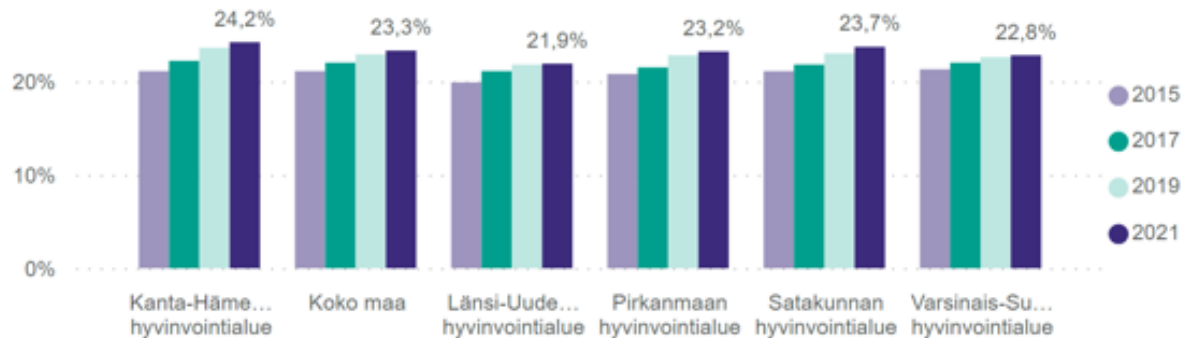

Elintaso ja elinolot: Tulot ja asuminen

Lapsiperheet

2021: 36,6 %
koko maa 37,8 %

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

Elintaso ja elinolot: Tulot ja asuminen

Yhden hengen asuntokunnat

2022: 47,4 %

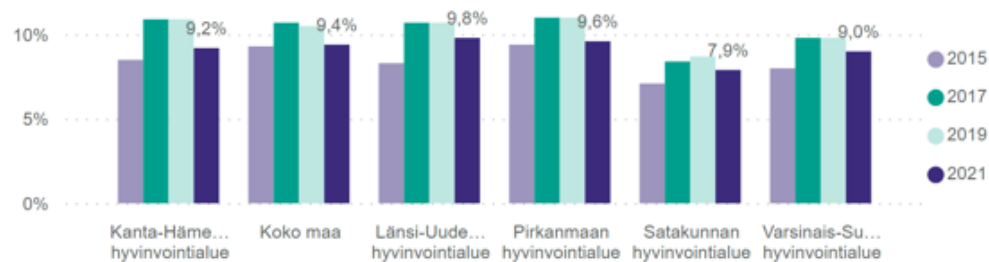
koko maa 46,4 %

Asunnottomat yksin asuvat / 1 000 asukasta

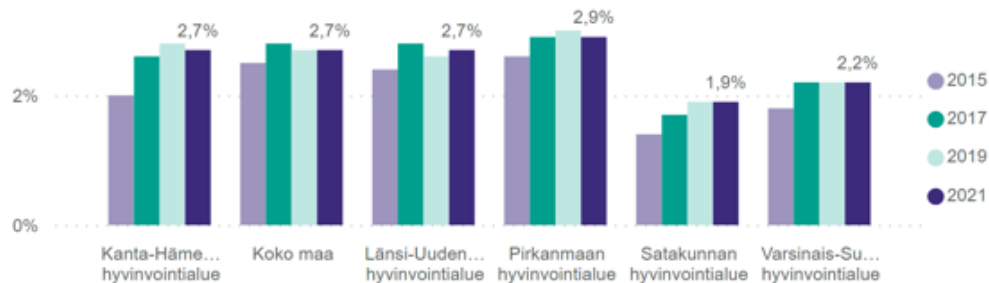
2021 ja 2022: 0,9

Koko maa 0,7

Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet (%)

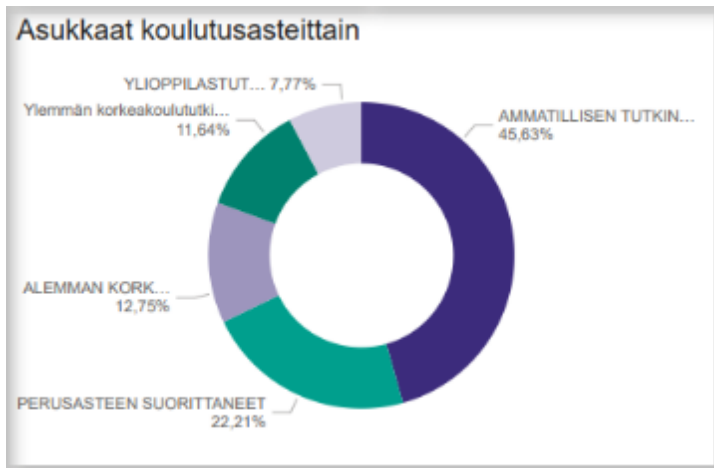
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat (%)

Elintaso ja elinolot: Koulutus ja työllisyys

Koulutustasomittain 2021

Koulutustasomittain ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettun korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti. Varsinais-Suomessa koulutustasomittain oli 383,3, kun se koko maassa oli 388,3.

Työllisyys

Heinäkuussa 2023 työttömiä oli muissa Varsinais-Suomen seutukunnissa vuotta aiempaa enemmän paitsi Salon ja Turun seutukunnissa.

Varsinais-Suomen työttömyysaste oli korkein Turun seudulla (10,4 %) sekä Turussa (13,1 %). Pienin työttömyysaste oli Turunmaan saaristossa (6,3 %) sekä kunnista Sauvossa (4,5 %).

Elokuussa 2023 työttömiä oli muissa Varsinais-Suomen seutukunnissa viime vuotta vähemmän paitsi Loimaan seutukunnassa.

Varsinais-Suomen työttömyysaste oli korkein Turun seudulla (9,2 %) sekä Turussa (11,9 %). Pienin työttömyysaste oli Turunmaan saaristossa (5,7 %) sekä kunnista Paimiossa (3,9 %).

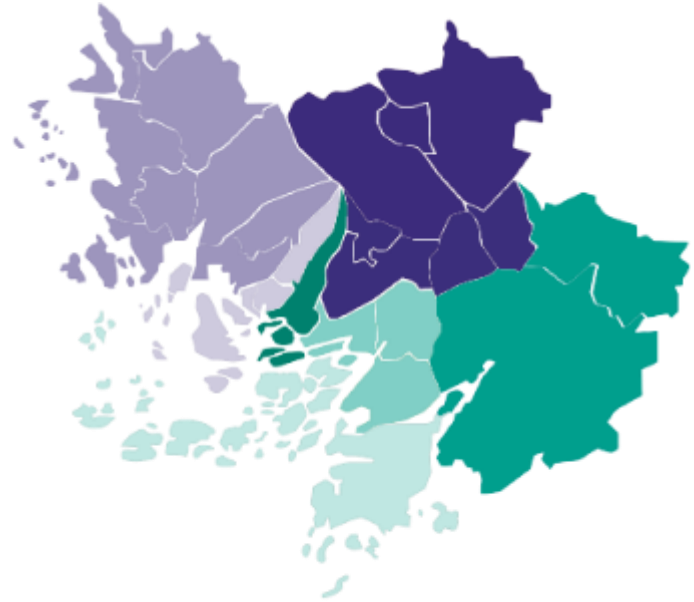
Työlliset Ikm 208 984 Ed. vuosi (muutos): 199 102 (+5 %) 2021	Työttömät Ikm 22 065 Ed. vuosi (muutos): 30 179 (-26.9 %) 2021	Opiskelijat, koululaiset Ikm 59 264 Ed. vuosi (muutos): 67 221 (-11.8 %) 2021
Varus-/siviilipalvelusmiehet 627 Ed. vuosi (muutos): 682 (-8.1 %) 2021	Eläkeläiset Ikm 130 645 Ed. vuosi (muutos): 130 088 (+0.4 %) 2021	Muut työvoiman ulkop. olevat 14 044 Ed. vuosi (muutos): 14 124 (-0.6 %) 2021

Elämänlaatu

Elämänlaadussa kuvataan osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia, sosiaalisia suhteita ja itsensä toteuttamista sekä terveyttä ja toimintakykyä.

Yksittäisen ihmisen valinnoilla, elintavoilla ja elinoloilla on keskeinen merkitys hyvinvoinnin edistämiseksi ja sairauksien ehkäisyssä.

Elintapaohjauksella tarkoitetaan yksilöön tai ryhmään kohdistuvaa ohjausta, jonka tavoitteena on saada aikaan terveyttä ja hyvinvointia edistäviä pysyviä elintapamuutoksia.

Elämänlaatu on koettua hyvinvointia omassa elämässä suhteessa odotuksiin, mahdollisuuksiin ja kykyyn toteuttaa itseään.

Elämänlaatu: Osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet

Osallisuuden kokemus on keskeinen osa hyvinvointia. Sen on todettu olevan yhteydessä terveyteen, toiminta- ja työkykyyn, mielenterveyshäiriöihin ja elämänlaatuun. Edistämällä osallisuutta vähennämme ihmisten välistä eriarvoisuutta, köyhyyttä, syrjäytymistä ja syrjintää.

Osallisuuden edistämisen tavoitteena on tehostaa palvelujen oikea-aikaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta arvioimalla yhdessä asiakkaiden kanssa palvelukokemuksia ja kehittämisideoita. Osallistamalla parannamme henkilöstön ymmärrystä asukkaiden palvelutarpeista sekä asukkaiden ymmärrystä palvelutoiminnasta.

Varhan osallisuussuunnitelma valmistuu syksyllä 2023. Ohjelma sisältää nykytilan kuvauksen, asetettuja tavoitteita ja suunnitelman toimenpiteistä, joilla alueen asukkaiden ja Varhan asiakkaiden monipuoliset osallistumismahdollisuudet voidaan toteuttaa. Osallisuusohjelmassa määritellään myös asiakasosallisuuden kehittämistoimenpiteet Varhassa.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen osallisuuden painopisteitä ovat:

Vaikuttamistoimielimet

Varhan neljä vaikuttamistoimielintä ovat nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto ja monikulttuurisuusneuvosto. Niiden tehtävänä on tuoda kohderyhmiensä ääni kuuluviin hyvinvointialueen toiminnassa ja päätöksenteossa.

Kokemusasiantuntijatoiminta

Kokemusasiantuntijamme on koulutuksen käynyt henkilö, jolla on kokemusta sosiaali- ja terveystalvelujen käytöstä kuten sairaudesta toipumisesta, kuntoutuksesta, sopeutumisesta tai läheisen roolista. Kokemusasiantuntijalla on valmius toimia vertaistukihenkilönä, ryhmänohjaajana, työntekijän työparina, asiakkaan äänenä koulutuksissa, palvelujen kehittäjänä sekä kokemusarvioijana tutkimushankkeissa.

Asiakaspalaute

Asiakaspalauteen avulla pystymme kehittämään toimintaamme ja palvelujamme entistä paremmaksi. Asiakaspalautejärjestelmän avulla turvaamme, että asiakas tulee nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi. Varhalla on käytössä kaikki palvelut kattava palautejärjestelmä. Palautetta voi antaa eri kanavien kautta joko sähköisesti tai paperilomakkeilla.

Ennakkovaikutusten arviointi

Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA) on tapa arvioida etukäteen, miten valmistelussa oleva päätös vaikuttaisi erilaisten ihmisryhmien elämään. Ennakkoarviointi tuo esille ehdotuksen hyödyt, haitat ja mahdolliset ristiriidat. Varhalla on valmisteilla ennakkovaikutusten arvioinnin tekemistä koskeva ohjeistus.

Elämänlaatu: Osallisuus, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen

LAPSET JA NUORET

Tuntee itsensä usein yksinäiseksi 4. ja 5. luokan oppilaista

2021: 4,3 %
koko maa 4,0 %

Tuntee itsensä yksinäiseksi 8. ja 9. luokan oppilaista

2023: 14,4 %
koko maa 15,0 %

Tuntee itsensä yksinäiseksi ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

2021: 16,7 %
koko maa 17,0 %

Tuntee itsensä yksinäiseksi lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

2021: 16,5 %
koko maa 17,8 %

TYÖIKÄISET, 20 - 64-vuotiaat

Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus

2022: 12,9 % kasvanut
koko maa 13,0 %

Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus

2020: 24,4 %
koko maa 23,5 %

IKÄIHMISET, 75 vuotta täyttäneet

Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus

2022: 9,5 %
koko maa 12,0 %

Aktiivisesti järjestötoimintaan tms. osallistuvien osuus

2020: 26,3 %
koko maa 23,9 %

Elämänlaatu: Elintapaohjaus

Elintapaohjaus

Elintapaohjauksen tavoitteena on saada aikaan terveyttä ja hyvinvointia edistäviä pysyviä elintapamuutoksia. Se on aina asiakaslähtöistä ja huomioi asiakkaan omat tavoitteet, voimavarat ja elämäntilanteen.

Elintapaohjauksen keskeisiä teemoja ovat ravitsemus, liikkuminen, uni, kulttuurihyvinvointi ja päihteet sekä kuntien tuottama liikuntaneuvonta.

Elintapaohjausta voidaan toteuttaa yksilö-, ryhmä- tai etävastaanottona, hyödyntäen digitaalisia palveluita.

Moniammatillinen yhteistyö ja verkostoituminen ovat tärkeä osa elintapaohjausta. Kumppanitoimijoina niin kuntien, yksityisen kuin järjestöjenkin ammattilaisilla on tärkeä rooli.

Konkreettisia toimenpiteitä ovat lääkkeettömän unenhoidon koulutuksen lisääminen ja kehittäminen, liikuntaneuvonnan palveluketjun vahvistaminen ja tuominen Varhan ja kuntien toimijoiden yhteiselle työpöydälle sekä ravitsemusneuvonnan mallin luominen osana elintapaohjausta.

Kulttuurihyvinvointia on henkilön kokemus siitä, että kulttuuri, taiteet ja luova toiminta lisäävät hänen hyvinvointiaan. Kulttuuri- ja taidetoimintaan osallistuminen voi ehkäistä lukuisia psyykkisiä ja fyysisiä sairauksia sekä hoitaa ja auttaa selviytymään useiden akuuttien ja kroonisten sairauksien kanssa.

Asiakas-, elintapa- ja palveluohjauksessa uni, ravitsemus ja liikunta sekä kulttuurihyvinvointi huomioidaan osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä kaikissa ikäryhmissä.

Elämänlaatu: Terveys ja toimintakyky

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen ja yhteiskunnalle. Päihteitä ovat mm. alkoholi, huumeet, tupakka- ja nikotiinituotteet. Ehkäisevä päihdetyö koskee myös rahapelaamista ja muita toiminnallisia riippuvuuksia.

Ehkäisevää päihdetyötä tehdään kunnan, järjestöjen ja hyvinvointialueiden yhteistyönä. Hyvinvointialue tukee kuntia ja vastaa sosiaali- ja terveydenhuollossa tehtävästä ehkäisevästä päihdetyöstä.

Mielen hyvinvoinnin edistäminen

Mielen hyvinvoinnin edistämisen tavoitteena on hyvä mielenterveys sekä vahvistavien ja suojaavien tekijöiden lisääminen. Näitä ovat mm. terveelliset elintavat kuten terveellinen ruoka ja liikunta, sekä riittävä ja laadukas uni. Päihteettömyys, resilienssi eli joustavuus vastoinkäymisissä, turvallisuuden tunne sekä sosiaalinen tuki ja

osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemukset ovat mielenterveyttä suojaavia tekijöitä.

Vastuu mielenterveyden edistämisestä ja häiriöiden ehkäisemisestä kuuluu kaikille yhteiskunnan toimijoille ja hallinnonaloille sekä niiden eri tasoille. Varhan tavoitteena on yhdessä kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa tarjota asukkaille mahdollisuuksia yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja mielekkään arjen rakentamiseen. Asukas- ja järjestötoiminnalla sekä kunnilla on merkittävä rooli mielen hyvinvointia edistävässä työssä.

Konkreettisia toimenpiteitä ovat mm. vanhemmuuden tukeminen, perheiden ja parisuhteiden tukeminen, kiusaamisen vastainen työ, harrastus-, liikunta-, taide- ja kulttuurimahdollisuuksien luominen, yksinäisyyden ehkäisy, työhyvinvoinnin edistäminen sekä elinympäristön turvallisuudesta huolehtiminen.

Väkivallan ehkäisy

Väkivallalla tarkoitetaan fyysisen voiman tai vallan käyttöä tai sillä uhkaamista. Se kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen, ihmisryhmään tai yhteisöön.

Väkivallan ehkäisyllä tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, jotka estävät ennalta väkivaltaa. Väkivallan vastainen työ luo turvallisuutta ja hyvinvointia.

Yhteiskunnan tasolla esimerkiksi tasa-arvon ja seksuaalikasvatuksen edistäminen ehkäisee väkivaltaa. Yksilötasolla väkivaltaa ehkäisee esimerkiksi kannustava kasvatusta, vanhemmuuden tuki ja väkivaltaisen käyttäytymisen katkaiseminen.

Elämänlaatu: Terveys ja toimintakyky

Hyvä elämänlaatu

2022: 51,7 %

koko maa 51,0 %

TYÖIKÄISET

Työkyky ja mielenterveys

**Mielenterveysperusteisesti
sairauspäivärahaa saaneet 18 - 24-
vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä**

2022: 27,5

koko maa 28,2

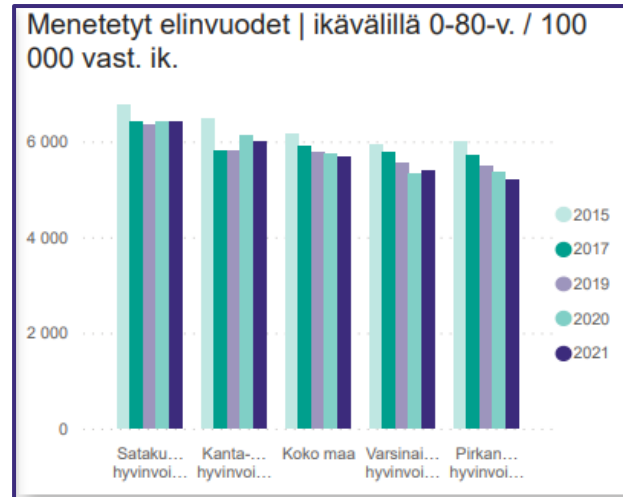
**Mielenterveysperusteisesti
sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-
vuotiaat / 1 000 vastaavan ikäistä**

2022: 32,2

koko maa 31,2

Heikentynyt työkyky

2020: 27,7 %, yhtenä merkittävänä tekijänä
mielenterveyden häiriöt

Elämänlaatu: Terveys ja toimintakyky

LAPSET JA NUORET

Ahdistuneisuus ja masennusoireet ovat lisääntyneet

Heikko fyysinen toimintakyky

2022:

5. lk. 37,5 %

8. lk. 43,1 % (vrt. 38 % 2020)

Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus

2023: 8.-9. lk. 22,4 % (12,8 % v. 2020)

2021: ammatilliset oppilaitokset 15,7%
lukiot 21,4 %

Vähintään 2 vk kestänyt masennusoireilu 2021:

4.-5. lk. 22,2 %

8.-9. lk.. 24,1 % (17,9 % v.2020)

ammatilliset oppilaitokset 20,8 %

lukiot 23,7 %

IKÄÄNTYNEET

Toimintakyky, 75 vuotta täyttäneet

Arkitoimissa vähintään suuria

vaikeuksia 2022: 24,8%

koko maa 28,4 %

Elämänlaatunsa hyväksi tuntuvien

osuus 2022: 47,6 %

koko maa 44,8 %

Psyykkisesti merkittävä

kuormittuneisuus 2022: 9,9 %

koko maa 10,1 %

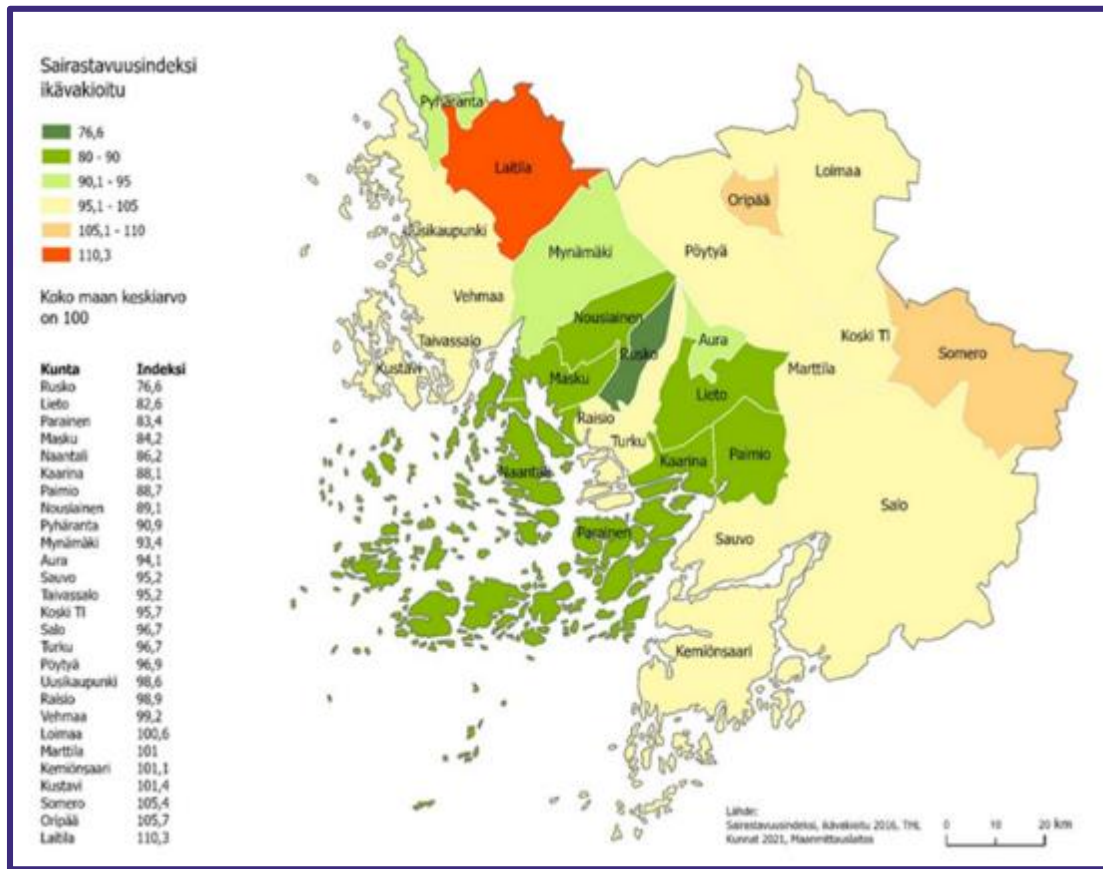
Elämänlaatu: Terveys ja toimintakyky

Sairastavuusindeksi

Varsinais-Suomessa sairastavuusindeksi on laskenut useana vuonna ja oli vuonna 2019 eli alle maan keskiarvon (100).

Vertailtaessa lähimpiin hyvinvointialueisiin ainoastaan Länsi-Uusimaan sairastavuusindeksi on alhaisempi eli 81.

Sairastavuusindeksissä on Varsinais-Suomen alueella selkeitä eroja kuntien välillä.

Elämänlaatu: Terveys ja toimintakyky

LAPSET JA NUORET

Huono fyysinen kunto, ylipaino ja lihavuus

Ylipainoisten osuudet vaihtelevat

2023: 8. ja 9. luokan oppilaat 17,1 % (laskussa)

2021: ammatilliset oppilaitokset 27,9 %
lukiot 17,2 % (kasvussa)

Keskimääräinen tai huono koettu terveys

2023: 8.-9. lk. 27,2 %,

2021: ammatilliset oppilaitokset 28,5 %
lukiot 25,5 %

LAPSET JA NUORET

Päihteet

Huolta herättävä päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö tai rahapelaaminen

2021: ammatilliset oppilaitokset 19,8 %
lukiot 6,7 %.

Laittomia huumeita kokeilleet

2021: ammatilliset oppilaitokset 20,2 %
lukiot 11,6 %

Elämänlaatu: Terveys ja toimintakyky

TYÖIKÄISET

Ylipaino ja lihavuus, alkoholin liikakulutus

Lihavuus (BMI $\geq$ 30)

2022: 22,4 %

2020: 24,1 %

2018: 21,6 %

Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus

2022: 36,6 %

Alkoholin liikakulutus

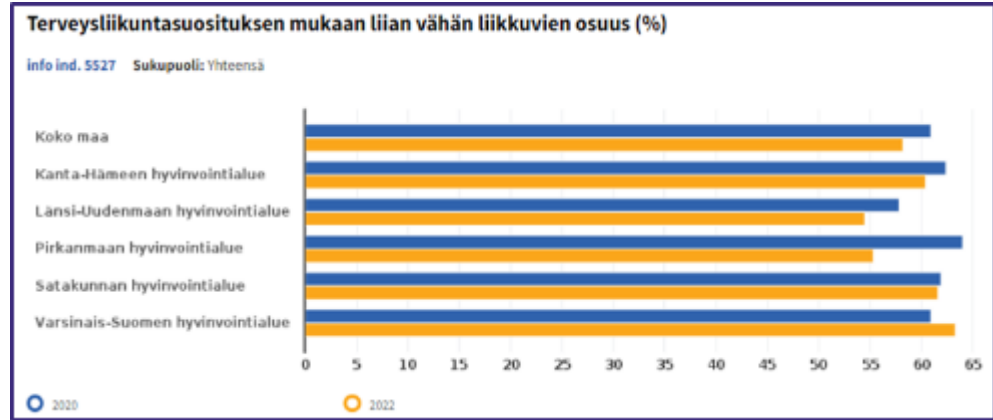
2022: 27,9 %

2021: 31,9 %

Päivittäinen tupakoivien osuus

2022: 12 %

Terveysliikuntasuositukset

Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus on kasvanut Varsinais-Suomen hyvinvointialueella.

Elämänlaatu: Terveys ja toimintakyky

IKÄÄNTYNEET

Elämänlaatu, yli 75 vuotta täyttäneet

Vapaa-ajan liikunta

yli 60 % harrastaa vapaa-ajan liikuntaa

Alkoholin liikakulutus

2022: 22,0 % (osuus on laskenut)

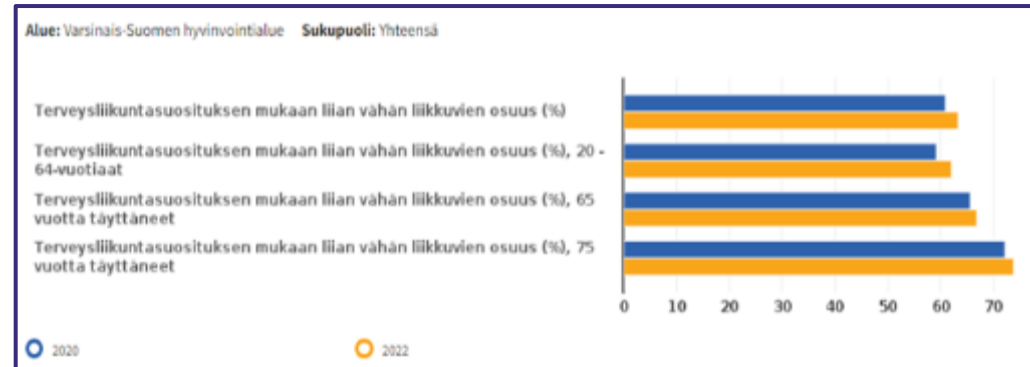
2021: 23,3 %

Päivittäinen tupakointi

2022: 3,6 % (osuus on kasvanut)

2021: 1,6 %

Terveysliikuntasuosituks

Terveysliikuntasuosituksen mukaan Varsinais-Suomessa liian vähän liikkuvien osuus on kasvanut kaikissa ikäryhmissä.

Elinympäristö

Elinympäristössä kuvataan saavutettavuutta, esteettömyyttä, liikkumista ja kestävää kehitystä.

Saavutettavuudella viitataan usein muuhun kuin fyysiseen ympäristöön. Esimerkiksi palvelut, viestintä ja verkkosivut pitää toteuttaa niin, että ne soveltuvat kaikille.

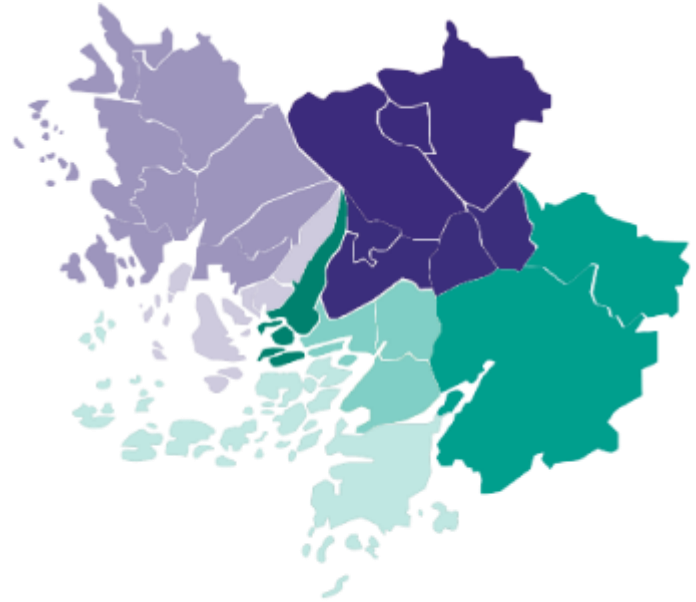
Saavutettavuutta on myös ihmisten moninaisuuden huomioon ottava ilmapiiri ja asenteet. Esteettömyyttä ja saavutettavuutta käytetään usein sanaparina.

Digitaalinen syrjäytyminen Varsinais-Suomessa

Kokenut esteitä ja huolia sähköisten palvelujen käytössä 79,5 %.

Toimivat liikkumismahdollisuudet ja liikenneyhteydet vaikuttavat palvelujen saavutettavuuteen ja syrjäytymisen ehkäisyyn.

Kestävä kehitys tarkoittaa kehitystä, joka turvaa nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet.

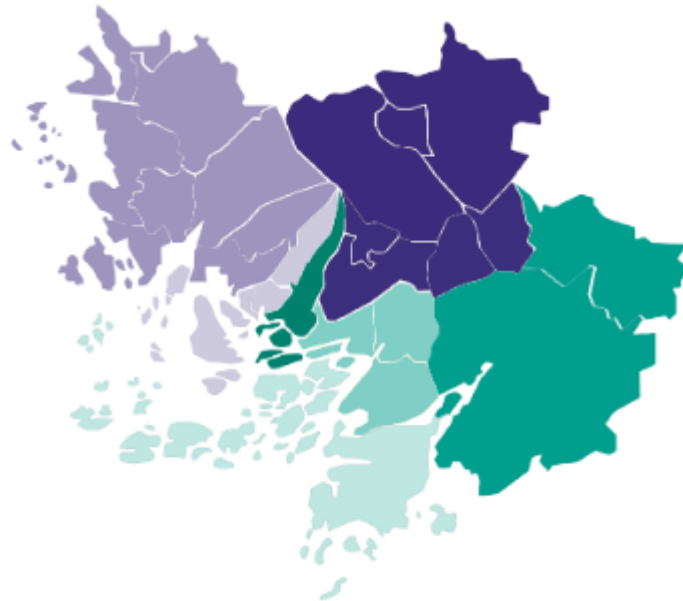
Elinympäristö muodostuu ihmisten asuinympäristöstä sekä toiminta- ja vapaa-ajan ympäristöstä. Hyvä elinympäristö on ekologisesti kestävä.

Arjen ja lähisuhteiden turvallisuus

Arjen ja lähisuhteiden turvallisuus ulottuu lähes kaikille elämän osa-alueille ja se koetaan eri tavalla eri elämän vaiheissa. Turvallisuudentunteeseen vaikuttavat muun muassa ikä, terveydentila, asuinalue, perhesuhteet, taloudellinen tilanne ja liikkumisen turvallisuus.

Arjen ja lähisuhteiden turvallisuudessa kuvataan turvallisuutta lähisuhteissa, turvallista asuinympäristöä ja turvallisuutta kotona ja vapaa-ajalla.

Tilastojen valossa Suomi on maailman turvallisimman maa. Monet ympäristön ja oman elämän tekijät voivat kuitenkin horjuttaa turvallisuuden tunnetta.

Arjen ja lähisuhteiden turvallisuus

Lähisuhteiden tulisi olla turvallisia

Turvallisuus on jokaisen ihmisen perusoikeus ja hyvinvoinnin perusta. Omassa kodissamme haluamme ilmaista itseämme vapaasti, tulla kuulluksi ja tuntea sen turvapaikaksemme.

Haluamme olla tasavertaisia ja rakastettuja omassa parisuhteessamme ja perheessämme. Pelko, ahdistus, kipu ja väkivalta eivät kuulu turvallisiin lähisuhteisiin.

Turvallinen asuinympäristö

Turvallinen asuinympäristö on osa turvallista arkeamme. Turvallinen asuinympäristö koostuu

- terveysturvallisista ja esteettömistä asuinrakennuksista,
- esteettömästä kaupunkitilasta sekä
- riittävästä valaistuksesta tai esimerkiksi hyvin toteutetusta liukkauden torjunnasta.

Turvallisuus kotona ja vapaa-ajalla

Koti- ja vapaa-ajan tapaturmia voidaan kiireettömyydellä, huolellisuudella ja ottamalla turvallisuuskäsitteitä huomioon vapaa-ajan toiminnassa. Kotien turvallisuutta voidaan parantaa mm. riittäväällä valaistuksella, kaatumisen ja liukastumisen estävillä toimilla, palovaroittimilla, vapailla kulkureiteillä, alkusammutusvälineillä ja pitämällä vaaralliset aineet poissa lasten ja lemmikkien ulottumattomissa.

Suurin osa koti- ja vapaa-ajan tapaturmista on kaatumisia tai matalalta putoamisia. Kaatumisia sattuu kaiken ikäisille, mutta kaatumisen riski sekä seurauksien vakavuus kasvavat iän mukana.

Arjen ja lähisuhteiden turvallisuus

LAPSET JA NUORET

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa

4. ja 5. luokan oppilaista

2023: 8,4 %, koko maa 8,6 %

2021: 8,5 %

8. ja 9. luokan oppilaista

2023: 8,4 %, koko maa 7,9 %

2021: 5,9 %

ammattillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

2023: 5,3 %, koko maa 4,0 %

2021: 3,4 %

lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

2023: 2,0 %, koko maa 1,7 %

2021: 0,7 %

TYÖIKÄISET

Lähisuhdeväkivallan tai -uhkailun kohteena 2020

20–54 v. 14,9 %

55–74 v. 4,6 %

IKÄIHMISET

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä

2022: 0,6 %

koko maa 0,7 %

3. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet, toimenpiteet ja tiedolla johtaminen

Varsinais-Suomen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet 2023-2025:

- mielen hyvinvointi
- osallisuus,
- fyysinen kunto,
- terveelliset elintavat sekä
- arjen ja lähisuhteiden turvallisuus

Suuntaamalla resursseja ja toteuttamalla toimenpiteitä yhdessä valittuihin painopisteisiin voimme saada aikaan muutoksia asukkaiden hyvinvoinnissa, terveydessä ja arjen turvallisuudessa (vaikuttavuus).

Alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa tavoitteet ja toimenpiteet kohdennetaan kaikille ikäryhmille ja erityisesti työikäisille. Lasten ja nuorten sekä ikääntyneen väestön hyte-tavoitteet ja toimenpiteet kuvataan tarkemmin Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa sekä

suunnitelmassa ikääntyneen väestön tukemiseksi.

Vaikuttavuutta arvioidaan suunnitelmallisesti, jotta voimavaroja ja toimenpiteitä voidaan tarvittaessa suunnata uudelleen haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet ja tavoitteet

Tavoite 1:

Tuemme mielen hyvinvointia ja edistämme osallisuutta

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuu, resurssi	Mittari, seuranta
Asukkaiden osallisuuden kokeminen lisääntyä ja osallisuus huomioidaan kaikessa palvelujen ja toiminnan suunnittelussa sekä toteutuksessa.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Valmistellaan Varhan osallisuussuunnitelma, joka sisältää laaja-alaisesti tavoitteet sekä keinot ja toimenpiteet asukas- ja asiakasosallisuuden lisäämiselle	<ul style="list-style-type: none"> • Valmisteluvastuu: Varhan hyte-yksikkö	Osallisuussuunnitelman toimeenpano Asiakaspalaute
Muodostetaan rakenteet ja toimenpidesuunnitelma väkivallan ehkäisyyn, ehkäisevään päihdetyöhön ja mielenhyvinvoinnin edistämiseen Varhan ja kuntien yhteistyönä.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Muodostetaan väkivallan ehkäisyyn, ehkäisevään päihdetyöhön ja mielenhyvinvoinnin edistämisen rakenteet. Rakenteissa sovitetaan yhteen kehittämistyötä useiden toimijoiden kanssa. 2. Tuotetaan eri osa-alueiden tilannekuva, seurataan ja viestitään suunnitelmallisesti. 3. Luodaan kehittämistoimenpiteet eri osa-alueille. 4. Lisätään henkilöstön osaamista ja tuetaan toimintamallien käyttöönottoa.	<ul style="list-style-type: none"> • Valmisteluvastuu: Varhan hyte-yksikkö	Yhteistyörakenteet valmiit ja toiminnassa Tilannekuva laadittu Toimenpidesuunnitelmat laadittu

Tavoite 2:

Edistämme fyysistä kuntoa ja tuemme terveellisten elintapojen käyttöönottoa

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuu, resurssi	Mittari, seuranta
Edistämme työikäisten työ- ja toimintakykyä ehkäisemällä ylipainoa ja terveyshaittojen syntymistä sekä kasvamista.	1. Muodostetaan ja käyttöönotetaan Varhan kattava elintapaohjauksen toimintamalli, joka sisältää ravitsemus- ja liikuntaneuvonnan, unettomuuden hoidon, kulttuurihyvinvoinnin sekä päihteiden käytön ehkäisyn.	<ul style="list-style-type: none"> Valmisteluvastuu: Varhan hyte-yksikkö ja hankkeet (RRP eli Suomen kestävän kasvun ohjelma ja Tulsote eli Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelma -hankkeet) Varhan elintapaohjauksen kehittämisverkosto	Elintapaohjauksen toimintamalli käytössä Ylipainoisten osuus väestöstä Terveytensä kannalta riittävästi liikkuvien osuus väestöstä

Tavoite 3:

Vahvistaa arjen ja lähisuhteiden turvallisuutta

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuu, resurssi	Mittari, seuranta
Edistetään erityisryhmät huomioivaa saavutettavuutta ja esteettömyyttä	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lisätään viestinnän saavutettavuutta ja kehitetään digiosaamista 2. Fyysisessä ympäristössä huomioidaan esteettömät tilat ja palvelut	<ul style="list-style-type: none"> • Varha, kunnat ja järjestöt kukin siltä osin kuin toimenpiteet kytkeytyvät toimijoiden omiin tehtäviin	Monikanavaista viestintää lisätty
Yksinäisyyden kokeminen vähentyy turvallisten verkostojen kautta	<ol style="list-style-type: none"> 1. Painotetaan hyvinvoinnin lisäämistä ja yhteisöllisyyttä tarjoavaa yhdistystoimintaa	<ul style="list-style-type: none"> • Varha, kunnat ja järjestöt kukin siltä osin kuin toimenpiteet kytkeytyvät toimijoiden omiin tehtäviin	Kohdennettuja järjestöavustuksia myönnetty

Tavoite 4: Vahvistamme yhteistyötä

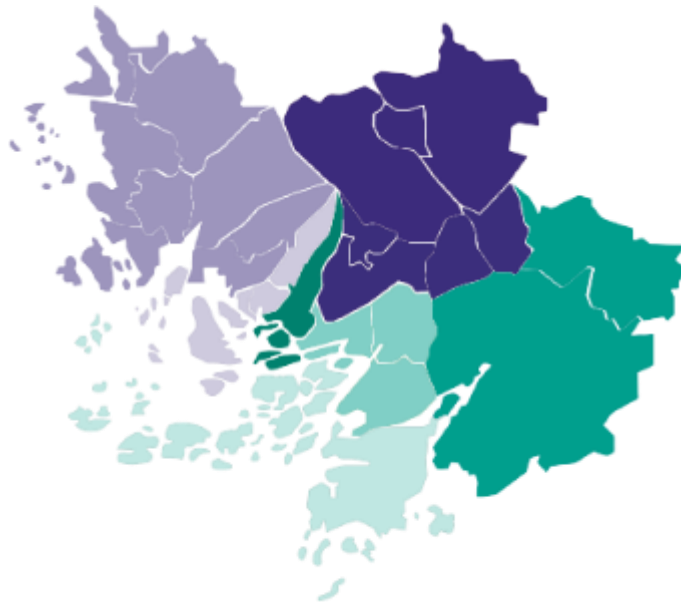
Tavoite	Toimenpiteet	Vastuu, resurssi	Mittari, seuranta
Vahvistamme eri toimijoiden yhteistyötä asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi eri kieli- ja kulttuuritaustat huomioiden.	<ol style="list-style-type: none"> Otamme käyttöön vaikuttavia toimintamalleja (esim. Arkeen voimaa, Voimaa vanhuuteen) Muodostamme tarvittavia asiantuntijoiden yhteistyön rakenteita hyvinvoinnin edistämiseksi	<ul style="list-style-type: none"> Valmisteluvastuu: hyte-yksikkö	Vaikuttavia toimintamalleja käytössä
Edistämme ikääntyneen väestön hyvinvointia ja toimintakykyä yhdessä.	<ol style="list-style-type: none"> Alueellinen hyvinvointisuunnitelma sisältää suunnitelman ikääntyneen väestön tukemiseksi	<ul style="list-style-type: none"> Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi	Mittarit ja seuranta suunnitelmassa ikääntyneen väestön tukemiseksi
Edistämme lasten ja nuorten hyvää arkea yhdessä.	<ol style="list-style-type: none"> Alueellinen hyvinvointisuunnitelma sisältää lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman	<ul style="list-style-type: none"> Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma	Mittarit ja seuranta lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa

Tiedolla johtaminen

Vaikuttavat toimintamallit

Vaikuttavilla, kohdennetuilla ja ennalta ehkäisevillä toimintamalleilla voidaan kaventaa hyvinvointieroja ja vähentää syrjäytymistä ja eriarvoistumista ja vaikuttaa palvelujen kustannuksiin palvelutarpeen vähenemisen myötä.

Varhassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittämistyötä ohjaa tietopohjaisuus sekä vaikuttavuus. Toisin sanoen kehittämisen painopisteet valitaan mm. hyvinvointikertomuksen laaja-alaisen analyysin pohjalta. Toimintamallit, joita valmistellaan käyttöönotettaviksi ovat mahdollisimman pitkälle näyttöön perustuvia ja vaikuttavaksi todettuja (esim. Arkeen voimaa tai Voimaa vanhuuteen). Mikäli vaikuttaviksi todettuja toimintamalleja ei vielä ole, käynnistetään tarvittava kehittämistyö, johon kytketään vaikuttavuuden arviointi.

Varhan Hyte-työ pohjautuu tietojohdamiseen ja vaikuttaviin toimintamalleihin

4. Suunnitelman hyväksyminen ja seuranta

Alueellinen hyvinvointisuunnitelma vuosille 2023 – 2025 esitetään hyväksyttäväksi aluevaltuustossa.

Samaan aikaan ovat hyväksyttävänä hyvinvointisuunnitelmaan linkittyvät Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi.

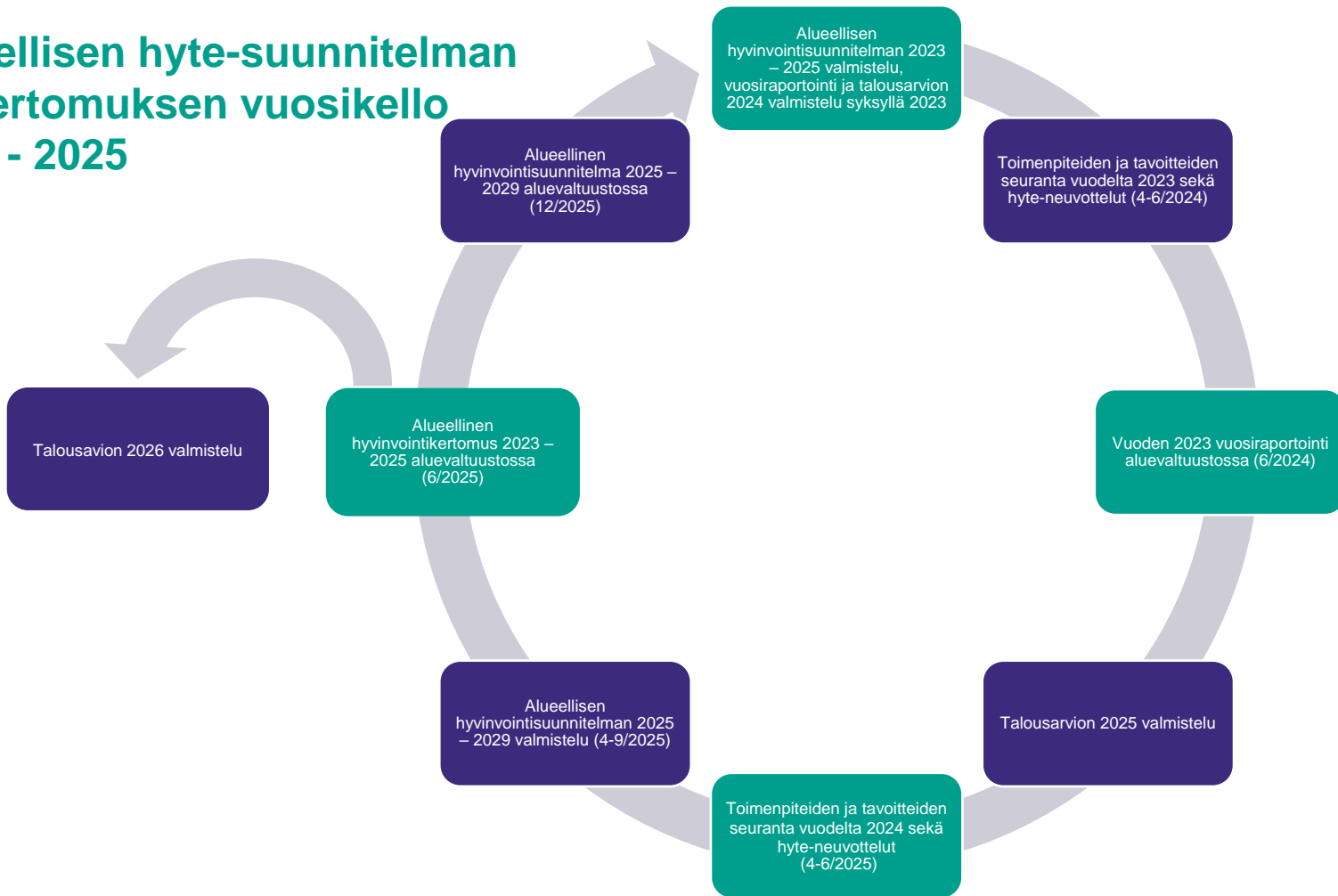
Asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä ja niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä raportoidaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä aluevaltuustolle. Vuonna 2025 hyvinvoinnin ja terveyden tilasta raportoidaan alueellisessa hyvinvointikertomuksessa 2023 – 2025.

Vuosien 2025 – 2029 alueellinen hyvinvointisuunnitelma valmistellaan hyvinvointikertomuksen 2023 - 2025 pohjalta.

Seuraavalla dialla oleva vuosikello kuvaa alueellisen hyvinvointisuunnitelman ja -kertomuksen valmistelua, painopisteiden ja tavoitteiden seuranta sekä vuosittaista raportointia. Talousarvion valmistelussa huomioidaan vuosittain hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ja toimenpiteet. Lisäksi hyvinvointisuunnitelmaa käsitellään vuosittain hyte-neuvotteluissa.

Alueellisen hyte-suunnitelman ja -kertomuksen vuosikello 2023 - 2025

6. Käsitteet

Gini-kerroin: Gini-kerroin on yksi yleisimmin käytetyistä tuloerojen mittareista. Gini-kertoimessa tuloerojen taso on kiteytetty yhteen lukuarvoon, mikä voi vaihdella nollassa ja yhden välillä. Arvot esitetään usein myös sadalla kerrottuna, jolloin kertoimen maksimiarvo on 100. Mitä suuremman arvon Gini-kerroin saa, sitä epätasaisempi tulonjako on.

EVA: On päätösten vaikutusten ennakoarviointia. EVA on tapa arvioida etukäteen, miten valmistelussa oleva päätös vaikuttaisi erilaisten ihmisryhmien elämään.

Hyte: Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen.

Hyte-painopistealueet: hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopistealueet vuosille 2020-2025.

Koulutustasomittain: Indikaattori ilmaisee väestön koulutustason, joka on mitattu laskemalla perusasteen jälkeen suoritettua korkeimman koulutuksen keskimääräinen pituus henkeä kohti.

TEAviisari: TEAviisari on kunnan toimintaa kuntalaisten terveyden edistämiseksi kuvaava verkkopalvelu.

THL: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Väestöllinen huoltosuhte: Väestöllinen (tai demografinen) huoltosuhte ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Mitä enemmän on lapsia ja/tai eläkeikäisiä, sitä korkeampi huoltosuhteen arvo on.

Yleinen pienituloisuusaste: Tilasto kuvaa, kuinka suuri osa alueen väestöstä kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon mediaanista kunakin vuonna.

Kiitos!

